

AISTE STAIRE

MUINTIR GOODMAN SA BHAILE BREAC

LE

PÓL Ó DUIBHIR

I RITH AN CHÉID ROIMH CHROMAIL bhí an Baile Breac, i gContae Átha Cliath, i seilbh Mhuintir Goodman. Bíodh is gur Chaitlicigh iad, sladaitheoirí agus creachadóirí den scoth a bhí iontu. Tugadh réimse mór talún dóibh i mBaile na Lochán ar imeall na Páile, ar choinníoll go gcosnóidís é ar threibheanna fiáine Uí Bhriain is Uí Thuathail ó Chontae Chill Mhantáin—is é sin ar na Gaeil arbh é an ceantar seo a n-oidhreacht le míle bliain anuas.¹

Is é Séamus Goodman an chéad ball den chlann seo a bhfuil trácht air, agus is féidir gurb é is túisce den chlann a tháinig go hÉirinn le leas na Sasanach a chur chun cinn. Faoi 1541 bhí post aige mar Shirriam ar Chontae Bhaile Átha Cliath agus ba dhuine mór le rá é dá réir. Is le cosaint na Páile a neartú a tugadh talamh do ropairí dá leithéidí seo, agus dá gcaillfidís a ngabháltas leis na treibheanna, ní rófháilte a chuirfeadh Cathránaigh Bhaile Átha Cliath rompu agus iad fágtha gan chosaint ar bith in aghaidh díoltas na nGael. Bhí Séamus chomh glóir-mhianach sin gur ghlac sé le deontas breis talún i gCaiseal Caoimhín i gContae Chill Mhantáin i lár chríocha na dtreibheanna agus d'éirigh sé as a phost mar Shirriam, le caoinchead an rialtais, chun aire lánaimseartha a thabhairt dá ghabháltas nua.²

De réir na hannála, tugadh pardún dó féin agus dá bhean, Máiréad

Hyke, i 1549. Ní fios cad é an coir a cuireadh ina leith, ach is dócha gurb é an locht is mó a bhí orthu ná gur Chaitlicigh iad.³ Ó aimsir an Athrú Creidimh ar aghaidh, ní raibh an mhuintir chéanna ag rífhlaithreas Shasana as an cóilínigh Chaitliceacha is a bhíodh roimhe sin, go háirithe ós rud é go rabhthas in ainm is a bheith ag iarraidh an tseanchreidimh a chur faoi chois. Ainneoin seo, bhí an Rí ag braith ar na “Sean Sasanaigh”, mar a thugtaí ar na cóilínigh Chaitliceacha seo, le smacht a choinneáil ar na treibheanna Gael, leis an mór-chathair a chosaint, agus le hainm an Rí féin a choinneáil in airde chomh mór is ab fhéidir i gcríocha easumhla na hÉireann.

Faid a bhí Séamus i mbun Chaiséal Caoimhín, chuir sé a mhac, Séamus Óg, i mbun chúrsaí sa Bhaile Breac agus sa cheantar maguaird. Talamh curaíochta is mó a bhí ann, mar bhíodh na tréada beithíoch róleochaileach do sciúrdanna na dtreibheanna ag teacht anuas ó na sléibhte dóibh.

I 1552 rinne clann Goodman iar-racht ar sheilbh a ghlacadh ar phátrúntacht Chill na Gráinsí. Bheadh ar a gcumas ansin ministéir na heaglaise seo a roghnú agus thabharfaidís an post d'fhear ná beadh rólaidir i gcoinne an chreidimh Chaitlicigh agus ná scéithfeadh le húdarais na hEaglaise Protastúnaí go raibh an chlann féin ag dianchleachtadh an tseanchreidimh.

Níor éirigh leis an iarracht seo áfach agus is féidir a bheith cinnte go raibh súil ghéar á choinneáil ar ghníomhaíochtaí creidimh na clainne ón am seo i leith.

I 1566 ghoid Liam Walsh, comharsa le Séamus Óg, luach £4.10s.4d. d'earraí éagsúla ó bhaintreach, Gormle O'Clondowill, Gleann Cuilinn (mar a raibh corcán práis, 26s.4d., dhá ghalún ime, 18d. an ceann, trí chaora, 2s. an ceann, culaith oíche, 10s., dhá ghúna ban, 20s. an ceann, agus fallaing, 5s.). I ndeireadh na dála tháinig foShirriam Átha Cliath suas le Walsh agus nuair a bhí sé á iompar ó Bhri Cualann go Baile Átha Cliath, thug Séamus Óg agus scata cara leis ruathar faoi ar an mór-bhóthar in aice le Seanganach, áit a bhfuil spidéal Bhaile na Lochán an lá atá inniu ann, agus scaoil siad Walsh saor. In áit iad a chur sa charcar, mar a bheifeá ag súil leis, tugadh pardún do Shéamus is dá chairde. Ní fheadar ar chuir athair Shéamuis, a bhí tráth ina Shirriam ar an gcontae, a ladar isteach sa scéal ar chaoinéigin. Cibé scéal é níor chuir an eachtra seo isteach ná amach ar dhul chun cinn ar fhir óig.⁴

Sa bhliain chéanna fuair sé coimisiún le dlí airm a chur i bhfeidhm ó Abha na Life go dtí an tInbhear Mór agus chomh fada le teorainn chríocha Uí Bhriain i gCill Mhantáin.⁵ Chuige seo bhí cumhacht aige gach uile choir a dhéanfaí sa cheantar a fhiosrú, dul sa tóir ar choirp-

